

WOORD VAN HET JAAR

Het is weer die periode waarin we de van-alles-en-nog-wat-van-het-jaar-kerkiezen. In de sport: sportman, sportvrouw, sportploeg enzovoort. Buiten de sport is er bijvoorbeeld het Nederlandstalige woord van het jaar. Afhankelijk van of de verkiezing in Vlaanderen of Nederland plaatsvond, van verschillende categorieën en van wie de verkiezing uitging, mochten we de afgelopen (corona)jaren neologismen verwelkomen als 'kruffelcontact', 'anderhalvemetersamenleving' en 'knaldrang'.

In Noorwegen, een land waarvan we op een aantal vlakken mogen vinden dat het op ons voorloopt, werd vorig jaar 'sportsvaske' (*sportswashing*) het woord van het jaar, gedefinieerd als 'wanneer overheden in autoritaire regimes grote sportevenementen gebruiken om zichzelf in een beter daglicht te plaatsen of hetzelfde proberen te bereiken via het aankopen of sponsoren van populaire sportclubs'. Eigenlijk hoeven we het woord van het jaar 2022 geeneens te nomineren, *sportswashing* is gewoon al het woord van het jaar, met dank aan het WK voetbal. Mocht er dit jaar overigens ook eens een land van het jaar worden verkozen, dan mogen we helemaal achteraan het peloton Rusland en Qatar verwachten. (MH)

FOTO: SHUTTERSTOCK/COFFRENIRO

JEROEN SCHEERDER

In alle staten: een nationaal team en de staat bestaat

Het was een grap van een Fransman waar ze aan de andere zijde van de Atlantische Oceaan grandioos intuïmelden. 1 april werd even ingeruild voor 1 november.

Het is de Fransen gegund ietwat badinerend te doen over de geografische onafhankelijkheid van heel wat Amerikanen, toch zeker als die belabberde aardrijkskundige kennis het Europese vasteland betreft. Op Twitter werd immers de geboorte aangekondigd van een nieuw land genaamd 'Listenbourg', grenzend aan de noordwestkant van het Iberisch Schiereiland. Een nieuwe staat dus, inclusief hoofdstad, nationale vlag en hymne, alsook een heus nationaal olympisch comité en een nationaal voetbalteam annex stadion. Twitter op zijn creatiefst. Op papier mooi en ongetwijfeld voer voor specialisten in *fake news*, maar de Listenbourgeois, de inwoners dus van Listenbourg, zitten met een probleem: ze bestaan niet want ze hebben geen territorium. En laat dat laatste nu toch een belangrijk kenmerk wezen om van een staat te kunnen spreken, niet? Hebben niet alle lid- en waarnemersstaten van de Verenigde Naties op zijn minst een grondgebied, bovendien met inbegrip van een duidelijke plek voor het nationale elftal? Kijk naar Palestina en Vaticaanstad: een eigen gebied én een eigen voetbalteam met gasmat.

De casus van Listenbourg leert ons dat het blijkbaar van staatssoeverein belang is een nationale sportentiteit te etaleren en installeren nog voor er van een volwaardige staat sprake is. Het cartesische 'Ik denk dus ik ben'-adagium, maar dan vertaald naar het geopolitieke speelveld van de internationale sport: we hebben een nationaal sportteam, dus zijn we een natie (met alvast elf bewoners). Nog geen sprake van een officieel land,

maar wel van een virtueel territorium dat dankzij sport reeds actief is op het internationale forum. Concrete voorbeelden? Legio. Kijken we even naar de landen die door de VN als soevereine staat erkend werden vanaf de jaren negentig, de periode na de val van de Berlijnse Muur en het instorten van de Sovjet-Unie. Respektievelijk 64 en 78 procent van deze landen blijkt al een nationaal olympisch comité en/of een nationale voetbalbond te hebben opgericht nog voor zij tot de club van VN-lidstaten gerekend werden. Het betreft bovendien geen louter Oost-Europees of Centraal-Aziatisch fenomeen. Bijna zeven op de tien Afrikaanse landen hadden al een voetbalpres met bijhorend voetbalteam en voetbaltempel nog voor er een president en parlement geïnaugureerd werden. Koning voetbal, jawel. Voetbal als voorzet naar onafhankelijkheid. Sport als voorspel op het echte staatswerk.

Een sporterkenning is klaarblijkelijk makkelijker en sneller te verwerven dan een statelijke status. Geen wonder dat zowel het IOC als de FIFA meer leden telt dan de VN. Sport is de wachtkamer van het rijk der staten. Al kan het wachten soms wel enige tijd in beslag nemen. Kosovo behoort al enkele decennia tot de internationale sportfamilie, maar heeft nog steeds geen VN-abonnement. Nog even blijven verder spelen. Andere regio's krijgen dan weer geen erkenning vanwege het internationale sportestablishment maar eisen wel een politiek bestaan op. Het gevolg laat zich raden: zij hebben een eigen internationaal sporthuis opgericht. Neem bijvoorbeeld de

CONIFA, officieel de Confederation of Independent Football Associations, die meer dan vijftig leden telt en als een soort alternatieve wereldvoetbalbond geldt. Onder de leden (voorlopig) geen Geel-zwarte Duivels – als mogelijke internationale vertegenwoordigers van voetballend Vlaanderen – maar wel spelers zoals Abchazië, Cascadia, Mapuche, Mariya, Tibet en Yoruba die een multicontinentaal en etnodivers gezelschap vormen hunkerend naar een stuk politieke erkenning, weliswaar buiten de klassieke wereldorde maar mét voetbal wederom als gangmaker.

Landen en regio's lijken aldus te bestaan bij de gratie van hun nationale sporttrots. Voetbalsociologen spreken in deze context van '90 minuten nationalisme'. De duur van een voetbalmatch als een expliciete variant van politieke glorificatie. In het najaar van 2022 mochten 32 naties plechtstatig paraderen op de vierjaarlijkse voetbalhoogmis. Voetbalvreemde woestijnkoning Qatar was gastheer in het kortstondige mekka van dit voetbalhypernationalisme. Present tekenen op het WK is een staatszaak. Statelijke grandeur die evenwel schril afsteekt tegen het niet respecteren van een mensenzaak: het recht op veilig en menswaardig werk en leven. De staat bestaat als hij burgers niet in de steek laat. En dus niet als er alleen een voetbalstadion staat. ■

Prof. Jeroen Scheerder is hoogleraar sportbeleid en sportsociologie aan de RU Leuven.